SANGLAUDOS FONDAS

Šioje faktų suvestinėje paaiškinama, kas yra Sanglaudos fondas. Jis buvo įsteigtas 1994 m. ir teikia finansavimą aplinkos ir transeuropinių tinklų projektams ES šalyse, kurių bendrosios nacionalinės pajamos, tenkančios vienam gyventojui, yra mažesnės nei 90 proc. ES vidurkio. Faktų suvestinėje apžvelgiama Sanglaudos fondo teisinė sistema, fondo tikslai, fondo reikalavimus atitinkančios šalys, biudžetas ir finansinės taisyklės. Joje taip pat aprašomas Europos Parlamento vaidmuo, susijęs su Sanglaudos fondu.

TEISINIS PAGRINDAS

— Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo: 177 straipsniu (visų pirma antra pastraipa) Sanglaudos fondas įsteigiamas laikantis ES ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos tikslų.

— Reglamente dėl Europos regioninės plėtros fondo ir Sanglaudos fondo (Reglamentas (ES) 2021/1058) nustatytos konkrečios taisyklės, kuriomis šie du fondai reglamentuojami 2021–2027 m. laikotarpiu.

TIKSLAI

Sanglaudos fondas buvo įsteigtas siekiant stiprinti ES ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą, kad būtų skatinamas darnus vystymasis. 2021–2027 m. laikotarpiu parama teikiama:

— investicijoms į aplinką, įskaitant sritis, susijusias su tvariu vystymusi ir energetika, kurios turi aplinkosauginės naudos;

— transeuropiniams tinklams transporto infrastruktūros (pvz., TEN-T) srityje;

— techninei pagalbai.

Vykdant projektus, kuriais siekiama ES aplinkos apsaugos tikslų, Sanglaudos fondo pagalba taip pat gali būti skiriama su darniu vystymusi susijusioms sritims, pavyzdžiui, energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos sričiai, o transeuropiniams tinklams nepriklausančiame transporto sektoriuje – geležinkelio, vidaus vandens kelių, jūrų transportui, skirtingų transporto rūšių sistemoms bei jų sąveikumui, kelių, jūrų ir oro eismo valdymui, ekologiškam miesto ir viešajam transportui.

Iš Sanglaudos fondo finansuojamos programos, už kurias bendrai atsako Europos Komisija ir ES šalių nacionalinės ir regioninės valdžios institucijos. ES šalys pasirenka, kuriuos projektus finansuoti, ir yra atsakingos už kasdienį jų valdymą, o Komisija padeda joms užtikrinti, kad projektai būtų sėkmingai užbaigti, ir tikrina, ar lėšos naudojamos tinkamai. Lėšų naudojimo taisyklės nustatytos Bendrųjų nuostatų reglamente.

REIKALAVIMUS ATITINKANČIOS ŠALYS

Sanglaudos fondas skirtas ES šalims, kurių bendrosios nacionalinės pajamos, tenkančios vienam gyventojui, yra mažesnės nei 90 proc. ES vidurkio. Laikotarpiu nuo 2021 iki 2027 m. Sanglaudos fondas teikia paramą 15 valstybių narių: Bulgarijai, Kroatijai, Kiprui, Čekijai, Estijai, Graikijai, Vengrijai, Latvijai, Lietuvai, Maltai, Lenkijai, Portugalijai, Rumunijai, Slovakijai ir Slovėnijai.

BIUDŽETAS IR FINANSINĖS TAISYKLĖS

2021–2027 m. Sanglaudos fondo taisyklės nustatytos reglamente dėl Europos regioninės plėtros fondo ir Sanglaudos fondo. Juo remiami projektai pagal investicijų į ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą tikslą, daugiausia su aplinkos ir transporto infrastruktūra susiję projektai, įskaitant transeuropinius tinklus.

Reglamente išlaikomas ES sanglaudos politikos paramos telkimas pagal temas. Sanglaudos fondo lėšomis remiami du konkretūs tikslai: žalesnė, mažo anglies dioksido kiekio ir žiedinė ekonomika (politikos tikslas – 2 PT) ir labiau sujungta Europa (3 PT).

Sanglaudos politikoje nustatytas veiksmų, kurie 2021–2027 m. laikotarpiu negali būti remiami iš Sanglaudos fondo, sąrašas. Jis apima atominių elektrinių eksploatacijos nutraukimą arba statybą, oro uostų infrastruktūrą (išskyrus atokiausiuose regionuose) ir kai kuriuos atliekų tvarkymo įrenginius (pvz., sąvartynus).

2021–2027 m. laikotarpiu ES biudžetas Sanglaudos fondui siekia 42,6 mlrd. EUR (2018 m. kainomis, t. y. pagal valiutos vertę 2018 m.), įskaitant 10 mlrd. EUR Europos infrastruktūros tinklų priemonei – ES finansavimo programai, kuria remiama transeuropinės infrastruktūros plėtra tokiose srityse kaip transportas, energetika ir skaitmeninės paslaugos. Bendro finansavimo norma gali siekti iki 85 proc. projektų vertės.

Tikimasi, kad 37 proc. visų Sanglaudos fondo finansinių asignavimų bus skirta ES klimato tikslams įgyvendinti.

2021–2027 m. Sanglaudos fondo asignavimai pagal ES šalis:

ES šalis	Biudžetas (mln. EUR)
Bulgarija	1 467
Čekija	7 389
Estija	952
Graikija	3 508
Kroatija	1 372
Kipras	207
Latvija	1 204
Lietuva	1 645
Vengrija	3 015
Malta	192
Lenkija	10 750
Portugalija	3 946
Rumunija	4 094
Slovėnija	834
Slovakija	1 868
Iš viso	42 556*

** Įskaitant techninę pagalbą (114 mln. EUR).*

Šaltinis: Europos Komisija, 2018 m. kainomis.

EUROPOS PARLAMENTO VAIDMUO

Reglamentams, kuriais nustatoma nauja 2021–2027 m. sanglaudos politika, buvo taikoma įprasta teisėkūros procedūra, pagal kurią Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba teisės aktus priima kartu vienodomis sąlygomis. Tai reiškė, kad Parlamentas turėjo visas teises siūlyti pakeitimus, todėl jis galėjo užtikrinti, kad siūlomos taisyklės būtų lankstesnės ir geriau atitiktų ES šalių poreikius.

Savo 2022 m. balandžio 6 d. rezoliucijoje dėl 2021–2027 m. sanglaudos politikos įgyvendinimo pradžios Parlamentas pažymėjo, kad COVID-19 pandemija buvo pagrindinė priežastis, kodėl vėlavo derybos dėl sanglaudos politikos, ir todėl buvo uždelsta priimti teisinę sistemą dėl 2021–2027 m. finansavimo. Jis primygtinai ragino Komisiją pateikti nenumatytų atvejų planą, kad būtų sprendžiamos galimos nepakankamo lėšų panaudojimo problemos dėl vėlyvos programų pradžios, baiminantis biudžeto sumažinimo ateinančiu programavimo laikotarpiu. Rezoliucijoje pabrėžiama, kad vėlavimas įgyvendinti 2021–2027 m. sanglaudos politiką trukdo ES šalims reaguoti į krizes, įskaitant Rusijos agresiją prieš Ukrainą.

2025 m. rugsėjo mėn., atlikdami 2021–2027 m. sanglaudos politikos laikotarpio vidurio peržiūrą, Parlamentas ir Taryba priėmė teisės aktų, kuriais reglamentuojamas Europos regioninės plėtros fondas ir Sanglaudos fondas, pakeitimus. Šiais pakeitimais ES šalims suteikiama galimybė perskirstyti Europos regioninės plėtros fondo ir Sanglaudos fondo finansavimą naujiems ES strateginiams prioritetams, be kita ko, energetikos, hidrologinio atsparumo ir su būstu susijusių investicijų (įskaitant įperkamą ir tvarų

būstą) srityse. Išsamesnės informacijos apie tai, kas pasikeitė po laikotarpio vidurio peržiūros, galima rasti faktų suvestinėje (3.1.1).

Šią faktų suvestinę parengė Europos Parlamento Regioninės plėtros, žemės ūkio ir žuvininkystės teminis skyrius. Daugiau informacijos rasite Regioninės plėtros komiteto interneto svetainėje.

Kelly Schwarz / JOHANNA CHLÖÉ LYOR TIRINELLI
04/2026